

Sluttrapport til Extra stiftelsen for midler tildelt prosjekt: «Frivillighet gir seniorer livskvalitet» søknadsnr 2015/FB4256

Bakgrunn for prosjektet

Fra det offentlige side er frivillighet siden begynnelsen av 2000-tallet blitt løftet frem som en sentral samfunnsressurs for å nå ulike mål i forhold til å utvikle det Norske samfunnet. Frivillig arbeid omtales som den tredje sektor og et sentralt supplement til velferdstjenesten. Frivillig arbeid beskrives som en resurs i forhold til å skape gode nærmiljø (St.meld 39, (2006-2007) Frivillighetsmeldingen), for å ivareta befolkningens omsorgsbehov (Meld St 29 (2012 – 2013) Morgendagens omsorg pkt. 4.5 frivillige som ressurs) og i folkehelse arbeidet som en forebyggende og helsefremmende faktor (Meld. St. 34 (2012-2013) Folkehelsemeldingen). Skage frivilligsentral er i dag har i dag en aktiv rolle i «Skagesamfunnet». Det finnes mange Frivilligsentraler og de er ulikt organisert. Skage Frivilligsentral er det en kan beskrive som en møteplass-sentral.

«Møteplass-sentralen kjennetegnes av at den har bredere aktivitetsprofil enn de brukerorienterte sentralene idet virksomhetsfeltet gjerne spenner fra én til én tjenester og sosiale omsorgstiltak på den ene siden, til mer nærmiljøorienterte aktiviteter og tiltak på den andre. Den ser seg selv som nettverksbyggende, et sted der folk kan bli kjent gjennom egenaktivisering og hjelp til selvhjelp. Dermed er det lite fokus på sosialektorens inndeling i brukere og frivillige, her vektlegges gjensidighet og likeverd som følger med å delta i felles prosjekter. En god del av de som benytter seg av møteplasssentralen befinner seg utenfor arbeidsmarkedet, enten som trygdet, pensjonert eller arbeidsledig. De benytter sentralen som en sosial møteplass på dagtid». (Kloster, Lidèn og Lorentzen 2003 s. 67)

Det som er spesielt ved Skage frivilligsentral er at de frivillige har høy gjennomsnittsalder, at de er så mange og at de deltar mye og stabilt gjennom faste arbeidsoppgaver knyttet til daglig drift og faste arbeidslag. Seniorer beskrives som en uutnyttet ressurs i samfunnet. Blant seniorer ser man at gjennomsnittlig antall timer frivillig arbeid synker med alderen og reduseres raskt etter fylte 60 år. Man ser også at eldre kvinner deltar mindre enn menn på samme alder, men at denne tendensen reduseres med økende alder (Sivesind 2005:5). Det kan synes som om det er de samme utstøtingsmekanismene i frivilligarbeid som i yrkeslivet, og det er dermed de som kunne ha mest nytte av å delta som deltar minst (ibid.). Man hadde et ønske å undersøke nærmere hvilke mekanismer som holder de frivillige i organisasjonene og hvilke holdninger og verdier som kjennetegner disse. (ibid. 26). Skage frivilligsentral med sin store aktivitet og relativ høy gjennomsnittsalder blant de frivillige var et godt utgangspunkt for prosjektets problemstillinger/målsettinger.

Målsetting for prosjektet.

1. Beskrive motivasjonsfaktorene for at seniorer melder seg til tjeneste på frivillighetssentralen

og hvilke faktorer som er avgjørende for at de forsetter som frivillige.

2. Utarbeid og prøv ut en modell for frivillig arbeid hvor disse motivasjonsfaktorene blir brukt i rekruttering og organisering av nye tilbud.

Organisering av prosjektet

Styringsgruppen har bestått av:

Johan L Lund, Kultursjef Overhalla

Sissel Pettersen, Folkehelsekoordinator MNS

Knut Flåtter, Daglig leder Skage Frivilligsentral

Kristen Hildrum, NKS

Gunn Karin Hildrum, NKS

Bente Brauten, NKS

Oddbjørn Johansen, prosjektleder HiNT

Anita Berg, prosjektmedarbeider HiNT

Styringsgruppen har gjennom prosjektperioden hatt møter ca 2 ganger i halvåret. Det har vært styringsgruppen ansvar og ta beslutninger og veivalg på prosjektets vegne.

Metode

Prosjektet er bygd opp rundt to utviklingsområder.

1. Beskrive motivasjonsfaktorene som er sentrale for at seniorer melder seg til tjeneste på frivilligsentralen og hvilke faktorer som er avgjørende for at de forsetter som frivillige.
2. Utarbeid en modell for frivillig arbeid hvor disse motivasjonsfaktorene blir brukt i rekruttering og organisering av nye tilbud.

To forutsetninger har vært viktige for valg av metode, det er brukerorientering (i denne sammenhengen anser vi både eiere/drivere og brukere av Skage Frivilligsentral som brukere) og nærhet til praksis.

På bakgrunn av disse forutsetningene har valgt aksjonsforskning som innfallsvinkel fordi prosjektet dreier seg i hovedsak om å drive praktisk utviklingsarbeid (McNiff and Whitehead 2006). En av hensiktene med aksjonsforskningen er å bygge bro mellom forskning og praktisk arbeid, der forskningens hovedmålsetting er å beskrive samhandlingen mellom teori og praksis. Slik det fremgår av ordet er aksjonsforskning sammensatt av to ord; forskning og aksjon. Dette indikerer at det både er en forskningsdel og en aksjonsdel (Atweh, Kemmis et al. 1998, Kemmis, McTaggart et al. 2014). Aksjonsforskning handler om samarbeid og demokratiske strategier for å generere kunnskap og utforme tiltak der forskere og lokal interessenter arbeider sammen (Sagatun 2014:53). På bakgrunn av en kartlegging planlegger og gjennomfører en intervensjon basert på de lokale forhold.

Arbeidsprosessen kan kort beskrives slik:

- ✓ en fokuserer på et problem/utfordring
- ✓ en har en aksjon, det vil si man forsøker å endre gjennom planlagte intervensjoner
- ✓ det er en syklisk prosess
- ✓ det er et samarbeid mellom forskere og deltakere i organisasjonen (Carr and Kemmis 1986).

Den sykliske prosessen i aksjonsforskning kan beskrives slik: a) en kartlegging og planleggingsfase b) gjennomføre aksjon c) evaluere den gjennomførte aksjonen d) noe som fører til videre planlegging og nye aksjoner (Coghlan and Brannick 2010).

Målsettingen med aksjonsforskning er å øke kunnskapen om et system samtidig som en bruker kunnskapen for å forbedre eller endre det. For å kunne bidra til å utvikle frivillig arbeid må en ha nærhet til der det frivillige arbeidet utøves. I dette prosjektet vil deltakerne, både eiere/drivere og brukere av tilbudet, være sentrale premissleverandører under alle delene av prosjektet (Glover and Law 1996).

Rollen til prosjektlederne vil, sammen med aktørene på Skage Frivilligsentral, være å utvikle kunnskap om hvilke faktorer som må være tilstede for å få til lokal forankring og engasjement for frivillig arbeid (Hammell and Carpenter 2004). Undersøkelser viser at samhandling mellom forskere og praksisfelt har en god effekt (Zuber-Skerritt 2002). I aksjonsforskning er brukerdeltakelse blitt stadig mer fokusert ut fra at det skal ligge et frigjørende aspekt i denne typen forskning (Engeström, Punamäki-Gitai et al. 1999). Brukermedvirkning og brukerdeltakelse er noe man argumenterer for også generelt innenfor forskning. Det sees på som et viktig ledd i en demokratiseringsprosess at brukernes stemmer slipper til (Aagaard Nielsen and Svensson 2006).

Måloppnåelse av prosjektet

Prosjektet er som beskrevet bygd opp rundt to delmål vi kommenter vil kommentere måloppnåelse for hvert av delpunktene.

Beskrive motivasjonsfaktorene som er sentrale for at seniorer melder seg til tjeneste på frivilligsentralen og hvilke faktorer som er avgjørende for at de forsetter som frivillige

Det er gjennomført fokusgruppe intervju (N=21) og gjennomført en spørreskjemaundersøkelse (N=65) blant de frivillige på skage. tre kartleggingsundersøkelser. På bakgrunn av disse undersøkelsene ble det skrevet en vitenskapelig artikkel som beskriver de frivilliges sin motivasjon og nytte av å delta i frivillig arbeid, samt hvilke organisatoriske grep som synes å ha en avgjørende faktor for deltagelse i frivillig arbeid. Artikkelen er publisert i Open Journal of Social Sciences Vol.05 No.04(2017), Article ID:75717,19 og har tittelen Tomatoes as Health Promotion? Self-Perceived Benefits of Volunteering among Older Adult Volunteers in a Norwegian Volunteer Centre.

Hovedfunnene i undersøkelsen viser at det er her fire sentrale punkter som går igjen blant informantene som viktige.

- ✓ Informantenes egne beskrivelse av egennytt av å være frivillige
- ✓ Organiseringen av arbeidsgrupper
- ✓ Eierforhold til tiltaket
- ✓ Kontakt med daglig leder/ansvarlige for frivilligsentralen.

Når det gjelder utbytte hos den enkelte frivillige av å delta er nok dette den sentrale drivkraften som gjør at det er lett for den enkelte å prioritere dette arbeidet. Dette henger tett sammen med hva arbeidet består av, det å lage middag å servere middag til andre. De aller fleste informantene beskrev at de som frivillige fikk et større sosialt nettverk, opplevde et felleskap, stor grad av helsegevinst ved å være frivillig samt en meningsfylt hverdag. De opplevde at de gjorde noe nyttig og fikk hurtig

tilbakemelding både fra de andre deltakerne men ikke minst de som benyttet seg av det tilbudet som de frivillige ga.

Det å organisere det frivillige arbeid blant de 70 deltakerne i fem ulike arbeidslag ser også ut til å ha en og effekt. Arbeidslagene hadde stort ansvar for selv og organisere og planlegge aktiviteten tilknyttet det frivillige arbeidet. De valgte selv sin arbeidsleder og møteform for planlegging og fordelte arbeidsoppgavene seg imellom. Arbeidsgruppene var relativt selvrekutterende fordi de benyttet seg av deltakernes eget kontaktnett når nye frivillige skulle rekrutteres. Nyrekruttering skjedde basert på behov for flere frivillige eller når noen i gruppen kjente noen de mente kunne ha nytte på egne vegne å være frivillig. Arbeidslagene varierte i størrelse fra 10 til 15 medlemmer. Det syntes også og være viktig at det var satt av faste dager hvor det frivillige arbeidet skulle foregå slik at det var enkelt for medlemmene med langsiktig planlegging.

Som en tredje og sentral motivasjonsfaktor var eierforholdet til tiltaket. Det at de ulike arbeidsgruppene var relativt autonome ga den enkelte deltaker stort eierforhold til det frivillige arbeidet. De beskrev tiltaket som vårt tiltak, dette driver vi, vi føler oss nyttige og får god respons og mye skryt for arbeidet vi gjør. Det vi gjør er viktig. Et klart eierforhold og relativt selvgående autonome arbeidsgrupper sammen ser ut til å være viktige faktorer både med hensyn til rekruttering og opprettholdelse av et frivillig engasjement.

I alle fokusgruppene kom det fram betydningen av en engasjert og dedikert dagligleder av frivilligsentralen. De trakk fram sentrale faktorer som evnen til å se den enkelte frivillige, evnen til å delegere og gi myndighet men ikke minst det å være tilstede og være kontaktledd i forhold til samarbeid med de andre arbeidslagene.

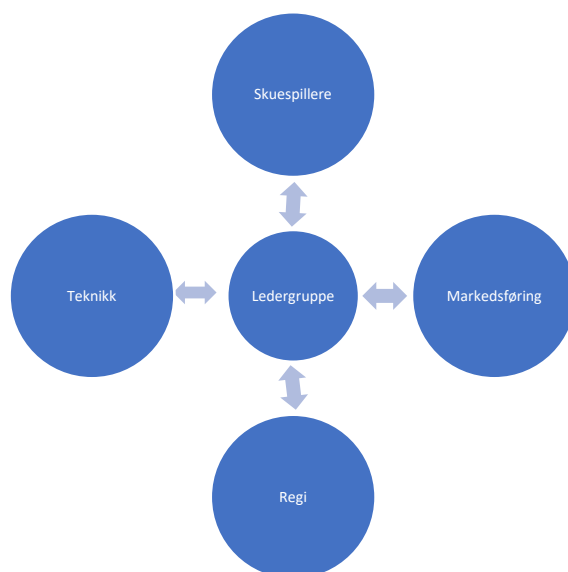
Utarbeid en modell for frivillig arbeid hvor disse motivasjonsfaktorene blir brukt i rekruttering og organisering av nye tilbud.

Det er gjennomført flere kartleggingsundersøkelser om behovet for nye aktiviteter knyttet til Skage nærmiljø. Blant annet ble det gjennomført en spørreundersøkelse bland innbyggerne på Skage (N=430). Det er gjennomført flere åpne møter arrangert som cafediskusjoner hvor deltakerne kom med konkrete forslag til tiltak.

De mest aktuelle tiltakene som ble løftet fram var nærmiljøgruppe som kontaktledd mellom grenda og politikerne i kommunen, revy teatergruppe for yngre deltakere, fotogruppe og besøkstjeneste.

Når en tar utgangspunkt i den informasjonen en fikk fra intervjuene med de frivillige og de faktorene de trakk fram som betydningsfulle for å delta i frivillig arbeid kan en se en modell som går ut på å etablere ulike arbeidsgrupper med klart definerte arbeidsoppgaver men som har stor autonomi i forhold til å løse oppgavene. Autonomien går på valg av arbeidsfordeling innad i gruppen, valg av intern leder samt bestemmelse for hvordan oppgaven best kan løses.

Styringsgruppen ønsket å satse på å utvikle et revy og teatertilbud. Prosjektledere fikk i oppdrag å utforme en modell basert på erfaringene en hadde fra den virksomheten Skage frivillighetssentral hadde etablert.

Det ble gjort en lokal karlegging av hvem som kunne tenke seg å være med i et slik tiltak. Målsettingen var å finne ressurspersoner innenfor den enkelte arbeidslag.

Karleggingen førte til at ressurspersoner i nærmiljøet ble kontaktet og møter avholdt i tre av de mulige arbeidsgruppene, skuespillere, teknikk og regi. Disse ressurspersonene fikk i oppdrag og finne nye kandidater til sin arbeidsgruppe. Dette arbeidet fungerte også bra for de tre gruppene.

Når dette arbeidet var påbegynt kom det melding fra frivilligsentralen at de ikke hadde ressurser til å ta inn et så stort prosjekt i sin virksomhet. Det ble derfor etablert kontakt med en av organisasjonene som er medeiere i frivillighetssentralen Skage ungdomslag som påtok seg ansvaret for videre drift og etablering av ny revy og teatergruppe i lokalmiljøet.

Avsluttende kommentar

Som prosjektmedarbeider har dette vært et spennende prosjekt. Den store utfordringen har vært å utvide en allerede sprengt aktivitet som fungerer tilfredsstillende på alle måter. Det er viktig i denne sammenheng å si at modellen med selvgående arbeidsgrupper i regi av Skage frivillighetssentral har blitt benyttet internt i virksomheten i forbindelse med aktiviteter som skolelunsj, barselgruppe og strikkekafe. Som er tatt inn i den ordinære driften av virksomheten.

Vi har i vår artikkel beskrevet det som synes å være sentrale kriterier for å lykkes med frivillig arbeid der samarbeidet og anerkjennelse ser ut til å gå igjen som sentrale faktorer. Likeledes er gruppetilhørighet en viktig faktor.

Namsos 24.01 2019.

Oddbjørn Johansen (prosjektleder)